

Дундговь аймгийн хэмжээнд орон нутгийн өмчит 73 хуулийн этгээдэд 10,005.6 сая төгрөгийн балансын үнэ бүхий 387 тээврийн хэрэгсэл бүртгэлтэй байгаагаас 97 мотоцикль, 13 чиргүүл, 277 автомашин байна.

Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдэд бүртгэлтэй автомашины тоог үйл ажиллагааны салбараар авч үзвэл хамгийн олон буюу 117 автомашин төр захиргааны байгууллагад бүртгэлтэй байгаа бол эрүүл мэндийн салбарт 54, боловсролын салбарт 23 автомашин бүртгэлтэй байна.

Хүснэгт-2

Салбар, зориулалт	Автобус, микро автобус	Ачааны	Суудлын	Тоноглонсон, тусгай зориулалтын	Трактор, механизм	Нийт
Боловсрол	20	1	1		1	23
Бусад	5	2	3		1	11
ОНӨААТҮГ	3	22	2	6	8	41
Спорт, соёл урлаг	6					6
Төр захиргаа	13	40	40	9	15	117
Хууль хяналт	5		20			25
Эрүүл мэнд	17	4	17	16		54
Дүн	69	69	83	31	25	277

Эх сурвалж: Орон нутгийн өмчийн газар

Бүртгэлтэй автомашиныг зориулалтаар нь ангилбал суудлын автомашин 83, автобус 69, ачааны машин 69 байгаа нь дийлэнх хувийг эзэлж байна.

Үндсэн хөрөнгөнд бүртгэлтэй суудлын зориулалттай автомашиныг хөдөлгүүрийн багтаамжаар авч үзвэл хүчин чадал өндөр, туулах чадвар сайтай 44 автомашин төр захиргааны байгууллагад ашиглагдаж байгаа бол эрүүл мэндийн салбарт 7, боловсролын салбарт 1 байна.

Хүснэгт-3

Салбар, хөдөлгүүрийн багтаамж	1001-2000 см ³	2001-3000 см ³	3001см ³ -ээс дээш	Нийт
Боловсрол	5	17	1	23
Бусад	1	8	2	11
ОНӨААТҮГ	7	10	24	41
Спорт, соёл урлаг		4	2	6
Төр захиргаа	22	51	44	117
Хууль хяналт	19	5	1	25
Эрүүл мэнд	12	35	7	54
Дүн	66	130	81	277

Эх сурвалж: Орон нутгийн өмчийн газар

Салбарын онцлог, хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан автомашины хүчин чадал, туулах чадвар зэргийг харгалзан үзэж, тооцоо судалгаанд үндэслэн хөрөнгийг хуваарилах шаардлагатай байна.

ОНӨГ нь орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдээс дутагдалтай тээврийн хэрэгслийн судалгаа гаргуулан авдаггүй, хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлдоггүй, дүн шинжилгээ хийдэггүй байна.

Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд нь өмчийн харилцаатай холбоотой холбогдох журмуудыг судалдаггүй, дүрэм, журмын хэрэгжилтийг хангаж буй талаар тавих хяналт хангалтгүй нь шаардлагагүй хөрөнгийг бэлтгэх, хөрөнгийн хэрэгцээ шаардлагыг судлахгүй оновчтой бус хуваарилах шалтгаан болж байна. ОНӨГ “Орон нутгийн өмчид эд хөрөнгө олж авах, бүртгэх,

данснаас хасах, шилжүүлэх журам”-ын дагуу хөрөнгө бэлтгэх саналаа хүргүүлж, төсөв, хөрөнгө оруулалтын арга хэмжээний төлөвлөлтийн үе шатны оролцоог нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

Шинээр нэмэгдсэн хөрөнгө:

Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдүүд 2020-2023 онд нийт 109.9 тэрбум төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг шинээр дансанд бүртгэсэн ба жил бүр өссөн үзүүлэлттэй байна.

Сүүлийн 2 жилд шинээр нэмэгдсэн хөрөнгийг үйл ажиллагааны салбараар авч үзвэл:

Хүснэгт-4 /сая.төг/

Он	Боловсрол	Төр захиргаа	ОНОААТҮГ	Эрүүд мэнд	Спорт, соёл урлаг	Хууль хяналт	Бусад	Нийт нэмэгдсэн хөрөнгө
2022	7,952.8	6,522.1	7,759.6	5,064.6	2,984.9	56.9	459.9	30,800.9
2023	11,762.8	8,435.2	2,813.6	6,239.9	3,857.8	126.9	396.8	33,633.1

Эх сурвалж: Орон нутгийн өмчийн газар

Боловсрол болон төрийн захиргааны байгууллагууд хамгийн их хөрөнгийг шинээр бэлтгэсэн байна. Шинээр бүртгэсэн хөрөнгийг эх үүсвэрээр авч үзвэл 2023 онд улсын төсвөөс 15.9 тэрбум, орон нутгийн төсвөөс 9.9 тэрбум төгрөгөөр хөрөнгө бэлтгэсэн байна.

Хүснэгт-5 /сая.төг/

Он	Нэмэгдсэн хөрөнгө	Эх үүсвэр						
		Улсын төсвөөс	Орон нутгийн төсвөөс	Хандив, тусламжаар	Өөрийн хөрөнгө, үйл ажиллагааны орлогоос	Балансаас балансад шилжүүлсэн	Дахин үнэлгээ	Бусад
2022	30,800.9	8,934.1	5,907.9	986.0	333.1	759.2	-	13,880.6
2023	33,633.1	15,950.2	9,970.6	1,751.8	204.6	633.1	1,539.9	3,582.9

Эх сурвалж: Орон нутгийн өмчийн газар

Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд “Орон нутгийн өмчид эд хөрөнгө олж авах, бүртгэх, данснаас хасах, шилжүүлэх журам”-ын 3 дугаар зүйлийн 3.2¹ дах заалтад заасны дагуу өөрийн чиг үүрэг, зорилтыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай их засвар, техник зохион байгуулалтын арга хэмжээний төлөвлөгөө, жагсаалтыг бэлтгэн саналаа ОНӨГ-т ирүүлж, эд хөрөнгө бэлтгэх зөвшөөрлийг авдаггүй байна.

Орон нутгийн өмчид бүртгэлтэй автомашиныг шинээр нэмэгдсэн хугацаагаар авч үзвэл 2020-2023 онд хамгийн их буюу 127 бүртгэсэн нь 2016-2019 онд нэмэгдсэнээс 50 автомашинаар илүү байна.

Хүснэгт-6

Салбар, бүртгэсэн он	2011-ээс өмнө	2012-2015	2016-2019	2020-2023	Нийт
Боловсрол	2	5	5	11	23
Бусад	3	3	4	1	11

¹ “... өөрийн чиг үүрэг, зорилтыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай дараагийн жилд хэрэгжүүлэх их засвар, хөрөнгө оруулалт, техник зохион байгуулалтын арга хэмжээний төлөвлөгөө, жагсаалтыг бэлтгэн саналаа жил бүрийн 11 дүгээр сарын 15-ны дотор ОНӨГ-т хүргүүлнэ.”

ОНӨААТҮГ	3	9	14	15	41
Спорт, соёл урлаг	1	2	2	1	6
Төр захиргаа	10	26	26	55	117
Хууль хяналт		3	8	14	25
Эрүүл мэнд	2	4	18	30	54
Дүн	21	52	77	127	277

Эх сурвалж: Орон нутгийн өмчийн газар

Үйл ажиллагааны салбараар харвал 2020-2023 онд төр захиргааны байгууллагууд 55 автомашин шинээр нэмэгдсэн бол спорт, соёл урлагийн салбар 1 автомашин нэмэгдсэн байна. Орон нутгийн өмчид 2020 онд 37, 2021 онд 39, 2022 онд 16, 2023 онд 35 автомашин шинээр бүртгэсэн боловч тээврийн хэрэгсэл худалдан авах саналаа орон нутгийн өмчийн газарт хүргүүлж зөвшөөрөл аваагүй байна. Энэ нь аймгийн ИТХ-ын 2022 оны 09 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Орон нутгийн өмчид эд хөрөнгө олж авах, бүртгэх, данснаас хасах, шилжүүлэх журам”-ын 3 дугаар зүйлийн 3.4²-д заасан ОНӨГ-аас зөвшөөрөл авах заалтыг огт хэрэгжүүлээгүй байна.

Хүснэгт-7

Он, салбар	Боловсрол	Эрүүл мэнд	Төр захиргаа	Спорт, соёл урлаг	Хууль хяналт	ОНӨААТҮГ	Бусад	Нийт
2020	5	14	10	1	5	2		37
2021	6	2	16		7	8		39
2022		6	8			2		16
2023		8	21		2	3	1	35
Дүн	11	30	55	1	14	15	1	127

Эх сурвалж: Орон нутгийн өмчийн газар

Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд тээврийн хэрэгсэл худалдан авахдаа ОНӨГ-т саналаа хүргүүлж зөвшөөрөл авах зохицуулалтыг мэддэггүй, ОНӨГ-аас арга зүйгээр хангадаггүй, хяналт тавьдаггүй явсаар ирсэн байна. Энэ нь хэрэгцээ шаардлагагүй хөрөнгө бэлтгэх, төсвийн хөрөнгийг үр ашиггүй зарцуулах эрсдэлтэй байна. Цаашид орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд тээврийн хэрэгсэл бэлтгэхдээ зөвшөөрөл авах, ОНӨГ тээврийн хэрэгслийн нөхцөл байдалд дүгнэлт хийж төсөв, хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтөд саналаа хүргүүлэх замаар шийдвэрлэж хэвших шаардлагатай байна.

Зарим орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийг түүвэрлэн ажигласан байдал:

“Дундговь-Ус” ОНӨААТҮГ нь үйл ажиллагаагаа хэвийн үр ашигтай явуулахад шаардлагатай хөрөнгө, техник хэрэгслийн хэрэгцээ, шаардлагаа тодорхойлодоггүй мөн тооцоо судалгаа хийж эрэмбэлдэггүй байна. Тус байгууллага нь 2021 онд 296.7 сая төгрөг, 2022 онд 1,207.9 сая төгрөг, 2023 онд 677.7 сая төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг холбогдох шийдвэрийн дагуу дансанд бүртгэсэн байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар баригдсан 1,787.9 сая төгрөгийн үнэ бүхий Залуус хорооллын гадна дулаан, цэвэр, бохир усны шугамыг “Дундговь-Ус” ОНӨААТҮГ-ын үндсэн хөрөнгөд бүртгэхээр аймгийн ИТХ-ын 2022 оны 49 дүгээр тогтоол гарсан боловч 2023 онд 313.2 сая төгрөгийн үнэлгээтэй гадна цэвэр, бохир усны шугамыг бүртгээд, 1,474.7 сая төгрөгийн үнэлгээтэй гадна дулааны шугам, узелийг дансанд бүртгээгүй байна. Энэ нь “Дундговь-Ус” ОНӨААТҮГ

² “Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд нь тээврийн хэрэгсэл худалдан авах тухай бүр орон нутгийн өмчийн газраас зөвшөөрөл авна. Ийнхүү зөвшөөрөл олгохдоо эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон тоо, төрөл, өөрийн эзэмшлийн тээврийн хэрэгслийн ашиглалт зэргийг харгалзана”

аймгийн ИТХ-ын тогтоолыг хэрэгжүүлээгүй, ОНӨГ үндсэн хөрөнгөнд бүртгэсэн эсэхэд хяналт тавьж, зөрчлийг арилгаагүй байна. Зөрчлийг арилгуулахаар хугацаатай албан шаардлага хүргүүлээ.

Шинээр баригдсан цэвэрлэх байгууламжийн төслийн хүрээнд нийлүүлэгдсэн 4 тээврийн хэрэгсэл /Саарал ус зөөврийн машин, ковш, экскаватор, жижиг экскаватор/-ийг цэвэрлэх байгууламжийг хүлээж аваагүй гэсэн шалтгаанаар үндсэн хөрөнгөд бүртгээгүй, ашиглаж байна. Эдгээр хөрөнгийг хүлээн авах үед эвдрэл, гэмтэл үүсвэл хэн хариуцах нь тодорхойгүй нөхцөл байдал үүсэх эрсдэлтэй байна. Иймд “Орон нутгийн өмчид эд хөрөнгө олж авах, бүртгэх, данснаас хасах, шилжүүлэх журам”-ын 4 дугаар зүйлийн 4.8³ дах заалтад заасны дагуу үндсэн хөрөнгөнд бүртгэх шаардлагатай байна.

“Тэвшийн говь” ХХК-ны халаалтын үйл ажиллагаа доголдсонтой холбоотойгоор аймгийн Засаг даргын 2023 оны А/39 дүгээр захирамжийн дагуу халаалтын үйл ажиллагааг 2023.02.01-ний өдрөөс “Дундговь-Ус” ОНӨААТҮГ-т түр хугацаанд хариуцуулж, аймгийн ИТХ-ын 2023 оны 37 дугаар тогтоолоор 1, 2 дугаар зуухны барилга, холбогдох байгууламжийг доорх газрын хамт шилжүүлж үндсэн хөрөнгөнд бүртгэх зөвшөөрлийг “Дундговь-Ус” ОНӨААТҮГ-т олгожээ. Дулаан үйлдвэрлэхэд ашиглаж байгаа хөрөнгө нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага дээр битүүмжтэй байгаа тул хөрөнгийг орон нутгийн өмчид шилжүүлэх, ашиглах, гарсан гэмтэлд засвар үйлчилгээ хийх эрх үүсээгүй байна.

“Мандалын гэгээ” хот тохижуулах газар ОНӨААТҮГ нь үйл ажиллагаагаа үр ашигтай явуулахад шаардлагатай хөрөнгө, техник хэрэгслийн хэрэгцээ шаардлагаа тодорхойлдоггүй мөн тооцоо судалгаа хийж эрэмбэлдэггүй байна. Тус байгууллага нь 2020 онд 227.2 сая төгрөг, 2021 онд 3,294.9 сая төгрөг, 2022 онд 4,345.9 сая төгрөг, 2023 онд 2,066.6 сая төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг дансанд бүртгэсэн байна.

Хөрөнгийг дансанд бүртгэхдээ 47 тооны 3,275.4 сая төгрөгийн хөрөнгийг бөөн дүнгээр бүртгэсэн нь “Орон нутгийн өмчид эд хөрөнгө олж авах, бүртгэх, данснаас хасах, шилжүүлэх журам”-ын 4 дүгээр зүйлийн 4.1⁴-т заасан хөрөнгө тус бүрийн үнийн задаргааг харгалзан бүртгээгүй байна. Ингэснээр хөрөнгийн бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавих боломжгүй, ашиглах боломжтой хөрөнгө бөөн дүнгээр актлагдах, хөрөнгө шамшигдах эрсдэлтэй байна.

1.2. Орон нутгийн өмчийн хөрөнгийг актлах, данснаас хасах шалгуур үзүүлэлт байхгүй, дуудлагын худалдаагаар худалдах үндсэн хөрөнгийн үнэ хаялцах доод хязгаарыг ТӨБЗГ-аас баталсан журамд нийцүүлэн батлаагүй байна.

Дундговь аймгийн ТЕЗ-ийн 2020-2023 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангаарх данснаас хасагдсан хөрөнгийн дүн ОНӨГ-ын дүнгээс зөрүүтэй байна. /Зөрүүг хүснэгтээр харуулбал:/

№	Байгууллага	2020	2021	2022	Хүснэгт-8
					2023
1	ТЕЗ	8,343.0	6,130.2	91,082.6	17,766.8
2	ОНӨГ	5,332.1	6,408.9	13,574.4	4,643.6
	Зөрүү	3,011.0	(278.8)	77,508.2	13,123.1

Зөрүүг тодруулахад дараах шалтгаануудтай байна.

³ “... хөрөнгийг тухай орон нутгийн өмчит байгууллага ашиглаж байгаа боловч данс бүртгэлд тусгаагүй бол түүнийг зөрчил гэж үзэх бөгөөд тэдгээр хөрөнгийг данс бүртгэлд тусгах асуудлыг ОНӨГ-т нэн даруй тавьж шийдвэрлүүлнэ.”

⁴ “... хөрөнгийг санхүүжилтийн гүйцэтгэлээр эрх бүхий байгууллагын албан бичиг, тооцоо, гүйцэтгэгчээс захиалагчид хүлээлгэн өгсөн баримт, хөрөнгө тус бүрийн үнийн задаргааг харгалзан...”

ТЕЗ-ийн санхүүгийн тайлангаарх тоон мэдээлэл ОНӨГ-ын гаргаж ирүүлсэн тоон мэдээллээс 278.8-13,123.1 сая төгрөгөөр зөрүүтэй харагдаж байна. Энэ нь улсын төсвийн байгууллагуудын үндсэн хөрөнгийг ОНӨГ бүртгэж ТӨБЗГ-т тайлагнадаг бол ТЕЗ-ийн санхүүгийн тайланд тусгадаггүй.

- “Төрийн өмчийн тооллогын систем” нь хөрөнгийн хөдөлгөөнийг бүртгэж, үлдэгдлийг тайлагнах бөгөөд данснаас хассан үндсэн хөрөнгийг дансны ангиллаар биш нийт дүнгээр гардаг;
- ОНӨГ нь АИТХТ-ийн тогтоолоор данснаас хасаж, акталсан хөрөнгийг СТСХ-тэй тооцоо нийлж баталгаажуулдаггүй байна. Энэ нь ажил хариуцсан ажилтны идэвх санаачилга муутай, ажилдаа хариуцлагагүй ханддаг байдал, байгууллагуудын ажлын уялдаа холбоо муутай холбоотой байна.

Иймд “Төрийн өмчийн тооллогын систем”-ийг сайжруулах, ТЕЗ-ийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан гарах бүрд хөрөнгийн хөдөлгөөнтэй холбоотой тоон мэдээллийг СТСХ-тэй тооцоо нийлж баталгаажуулж байх шаардлагатай байна.

Аудитын явцад 2022-2023 оны тоон мэдээллийн зөрүүг арилгуулсан бөгөөд аймгийн хэмжээнд нийт 18,218.0 сая төгрөгийн хөрөнгийг данснаас хассан байна.

Хүснэгт-9 /сая төгрөгөөр/

Он	Худалдсан	Балансаас балансад шилжүүлсэн	Акталсан	Данс хооронд шилжсэн	Бусад	Дахин үнэлгээ	Нийт дүн
2022	54.4	3,057.9	2,192.3	2.6	8,267.2		13,574.4
2023	87.0	632.7	1,660.2	55.8	357.7	1,850.2	4,643.6
Нийт	141.4	3,690.6	3,852.5	58.4	8,624.9	1,850.2	18,218.0

Данснаас хассан хөрөнгийн 20 хувь буюу 3,690.6 сая төгрөгийн хөрөнгийг бүтцийн өөрчлөлтөөр балансаас балансад шилжүүлж, дансны ангилал хооронд зөрүүтэй бүртгэсэн 58.4 сая төгрөг буюу 0.3 хувийг данс хооронд шилжүүлж, 3,852.5 сая төгрөг буюу 21.1 хувийг данснаас хасаж, акталсан байна. Данснаас хассан хөрөнгийг салбар тус бүрээр нь авч үзвэл: *График-8*

Боловсролын салбар 38 хувь буюу 6,997.7 сая төгрөг, төрийн захиргааны байгууллага 30 хувь буюу 5,499.1 сая төгрөг байгаа нь хамгийн их, хууль хяналтын байгууллага 0.2 хувь буюу 36.4 сая төгрөгийг данснаас хассан нь хамгийн бага байна. Дундговь аймгийн ТЕЗ-ийн хэмжээнд 2020-2023 онд 58 удаагийн дуудлагын худалдаа зохион байгуулж 45 нэр төрлийн хөрөнгийг борлуулж, 272.6 сая төгрөгийн орлогыг төвлөрүүлжээ. Харин 2022-2023

онд давхардсан тоогоор 48 нэр төрлийн 357.5 сая төгрөгийн хөрөнгийг 2-4 удаа зарласан боловч оролцогч ирээгүй байна. Мөн 2021 онд 2 нэр төрлийн 4.9 сая төгрөгийн балансын үнэтэй хөрөнгийг 0.3 сая төгрөгийн доод үнээр дуудлага худалдаа зарлаж -4.5 сая төгрөгөөр борлуулагдсан боловч худалдан авагч нь хуульд заасны дагуу 14 хоногийн дотор төлбөрөө төлөөгүй тул дуудлага худалдаа амжилтгүй болсон байна. Дээрх онуудад амжилтгүй болсон дуудлагын худалдаанд орсон

хөрөнгүүдээс Адаацаг сумын ЗДТГ-т ашиглагдаж байсан Nissan murano автомашинаас бусад хөрөнгүүд бүрэн худалдагдсан байна.

Дуудлагын худалдаагаар худалдах хөрөнгийн доод үнийг тогтоох батлагдсан аргачлал одоогоор байхгүй байна. Сангийн яамны 2016 оны 131 дүгээр тушаалаар “Төрийн өмчийн этгээдийн эд хөрөнгийн харилцааг зохицуулах” журмын 6.3-д дуудлага худалдаагаар худалдах хөрөнгийн худалдах доод үнийн шалгуур үзүүлэлтийн баталсан байна. Харин АИТХТ-ийн 2017 оны 51 дүгээр тогтоол “Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн үндсэн хөрөнгөнд бүртгэлтэй эд хөрөнгийн дуудлагын худалдааг зохион байгуулах” журамд энэ талаар заалт тусгаагүй байна.

Мөн аймгийн ИТХ-ын 2022 оны 09 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Орон нутгийн өмчид эд хөрөнгө олж авах, бүртгэх, данснаас хасах, шилжүүлэх” журамд ямар шалгуур үзүүлэлтээр хөрөнгийн үнэлгээг хэрхэн тогтоож дуудлага худалдаагаар худалдан борлуулах тухай заасан зүйл заалт байхгүй, зөвхөн бүрдүүлэх бичиг баримтыг тусгасан байна.

Дуудлагын худалдаагаар худалдах хөрөнгийн доод үнийг тогтоохдоо сум, байгууллагуудын өмч хамгаалах байнгын зөвлөл анхны үнээс элэгдлийн зардлыг хассан дүн болон хөрөнгийн чанарыг харгалзан саналаа ОНӨГ-т ирүүлж байна. Ирүүлсэн саналын дагуу Орон нутгийн өмчийн газар АИТХТ-ын хуралд оруулж худалдах үнийг батлуулсан байна.

Хөрөнгийн үнэлгээний зардлыг гаргах боломжгүй шалтгаанаар ИТХ-ын 2022 оны 09 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Орон нутгийн өмчид эд хөрөнгө олж авах, бүртгэх, данснаас хасах, шилжүүлэх” журмын 2.4.5⁵-т заасны дагуу Говийн ирээдүй цогцолбор сургуулийн “А”, “Б” дотуур байрнаас бусад үл хөдлөх хөрөнгөнд үнэлгээ хийлгээгүй байна. Үнэлгээ хийх зардлыг хэрхэн шийдвэрлэх тухай Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын 2019 оны 268 дугаар тогтоолын 3⁶ хэсэгт тодорхой заасан байна. Энэ тогтоолын дагуу дуудлагын худалдаагаар худалдах үл хөдлөх хөрөнгийн үнэлгээний болон бусад зардлыг шийдвэрлэж, эрх бүхий байгууллагаар үнэлгээ хийлгэж байх шаардлагатай байна.

Худалдах үл хөдлөх хөрөнгөнд эрх бүхий байгууллагаар үнэлгээ хийлгэсэн тайлан байхгүй байгаа нь тухайн хөрөнгийг бодитой бус үнэлэх, бусад давуу тал олгох, ашиг сонирхол үүсэх үр дагавартай байна. Цаашид “Орон нутгийн өмчит эд хөрөнгө олж авах, бүртгэх, данснаас хасах, шилжүүлэх” журамд данснаас хасах, дуудлага худалдаагаар худалдах хөрөнгийн үнэ тогтоох шалгуур үзүүлэлтийг нарийвчлан тусгах, дуудлага худалдаагаар худалдах доод үнийг тогтоох аргачлал, дуудлага худалдаа зохион байгуулах /Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 38-45 дугаар зүйл баримтална/ талаарх заалтыг оруулж шинэчлэн батлуулах шаардлагатай байна.

Дуудлагын худалдааны зарын мэдээллийг “Зууны мэдээ”, “Дундговийн амьдрал” сонинуудаар 2022-2023 онуудад 34 хөрөнгийн мэдээллийг 47 удаа иргэдэд хүргэж мэдээлсэн бөгөөд 2020-2021 оны хэвлэлд өгсөн зарим мэдээлэл архивын баримт материал үдэгдээгүй гэсэн шалтгаанаар байхгүй байна.

Дуудлагын худалдааг нийгэд зарлахдаа худалдах, худалдан авах гэрээний ерөнхий нөхцөлийг зарим зар мэдээлэлд мэдээлээгүй байна. Энэ нь дуудлага худалдаанд оролцогчдод худалдах, худалдан авах гэрээний ерөнхий нөхцөлийг урьдчилан танилцах боломж олгохгүй, тэднийг дуудлагын худалдаанаас татгалзах, амжилтгүй болох үр дагавартай байна.

⁵ /худалдах үл хөдлөх хөрөнгөнд эрх бүхий байгууллагаар хийлгэсэн үнэлгээний тайлан/

⁶ Төсөвт байгууллагын дансанд бүртгэлтэй, төрийн өмчийн хөдлөх үндсэн хөрөнгийн дуудлагын худалдаанаас олсон орлогоос тухайн дуудлагын худалдааг зохион байгуулахтай холбогдон гарсан зардал (хөрөнгийн үнэлгээ хийлгэсэн бол үнэлгээний төлбөр, дуудлагын худалдааны зар мэдээ байршуулахад төлсөн төлбөр)-ыг хассан дүнгээр улсын төсөвт төвлөрүүлэхээр тогтсугай.

ОНӨГ нь Худалдан авах ажиллагааны газартай нэг цахим хуудастай байсан тул дуудлагын худалдааны мэдээллийг бүрэн оруулдаггүй байжээ. Тус байгууллага нь 2024 оноос тусдаа үйл ажиллагаа явуулж эхэлснээр өөрийн цахим хуудастай болж 7 нэр төрлийн хөрөнгийн дуудлагын худалдааны зар мэдээг оруулсан байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 2⁷-т заасны дагуу дуудлагын худалдааг дахин зохион байгуулахдаа 14 хоногоос доошгүй хугацаанд зарласан байна. Дахин дуудлагын худалдаагаар давхардсан тоогоор 48 нэр төрлийн хөрөнгөөс 47 хөрөнгө худалдагдсан байна.

Харин АИТХТ-ийн 2017 оны 51 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын 2.1⁸-т заасны дагуу 14 хоногоос 5 нэр төрлийн хөрөнгийн зарыг 11-273 хоногийн хугацаа хэтрүүлэн зарласан байна. Говийн ирээдүй цогцолбор сургуулийн дотуур “А” байр 104 хоногоор, “Б” байр 170 хоногоор хугацаа хэтэрч зарлагдсан байна. Тухайлбал: Адаацаг сумын ЗДТГ-т ашиглагдаж байсан Nissan muino 20-66 ДУЭ маркийн автомашиныг АИТХТ-ийн шийдвэр гарсан өдрөөс 21 хоногийн дараа буюу 7 хоногоор хугацаа хэтрүүлж зарлагдсан байна. Тус тээврийн хэрэгслийг 3 удаа дуудлагын худалдаагаар худалдах зар хүргэсэн боловч амжилтгүй болж, одоогоор тоногдсон байдалтай Дундговь-Ус ОНӨААТҮГ-ын хашаанд хадгалалт, хамгаалалтгүй байна. Иймд дуудлагын худалдаагаар худалдах хөрөнгийг АИТХТ-ын 2017 оны 51 дүгээр тогтоолд заасан хугацаанд Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газраас баталсан маягтын дагуу нийтэд зарлан мэдээлж, хөрөнгийн үнэ цэнийг бууруулахгүй байх шаардлагатай байна.

Аймгийн хэмжээнд 2020-2023 онд 0.1-10.0 сая төгрөгийн худалдах үнэтэй 41 нэр төрлийн, 10.0 сая төгрөгөөс дээш худалдах үнэтэй 4 нэр төрлийн хөрөнгийг АИТХТ-ийн 2017 оны 51 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын 5.1⁹, 5.2¹⁰-т заасны дагуу дуудлагын худалдааны үнэ хаялцах хязгаарыг баримтлан үнэ хаялцуулсан байна. Дээрх тогтоолоор баталсан үнэ хаялцах доод үнийг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газраас 2019 оны 268 дугаар тогтоолоор баталсан “Төрийн өмчийн үндсэн хөрөнгөд хамаарах хөдлөх хөрөнгийн дуудлагын худалдааны талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” журмын 1 дэх хэсэг, 2023 оны 616 дугаар тогтоолоор баталсан нэмэлт өөрчлөлттэй нийцүүлж батлаагүй байна. Дуудлагын худалдаагаар 2020-2023 онд худалдсан хөрөнгүүд нийлбэр дүнгээр худалдах доод үнээс 43-85 хувиар өсөж борлуулагдсан байна.

Хүснэгтээр харуулбал: Хүснэгт-10

Он	Балансын үнэ	Үлдэгдэл өртөг	Худалдах доод үнэ	Худалдсан үнэ	Худалдах доод үнээс өссөн хувь
2020	156,142.0	34,624.1	27,010.0	50,060.0	85.0
2021	140,290.2	4,081.4	31,600.0	54,300.0	72.0
2022	82,500.0	56,748.3	26,000.0	26,000.0	-
2023	279,418.0	18,497.4	99,700.0	142,250.0	43.0
Нийт дүн	658,350.2	113,951.2	184,310.0	272,610.0	47.9

⁷ Дуудлагын худалдааг дахин явуулах шийдвэрийг төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага гаргах бөгөөд дахин дуудлагын худалдаа явуулах өдрөөс 14-өөс доошгүй хоногийн өмнө энэ тухай мэдээлнэ...

⁸ аймгийн ИТХ-ын тэргүүлэгчдийн тогтоол хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш хуанлийн 14 хоногийн дотор дуудлага худалдааны зар мэдээг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн дагуу хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газраас баталсан маягтын дагуу нийтэд зарлан мэдээлнэ.

⁹ дуудлагын худалдаагаар худалдаа эд хөрөнгийн худалдах доод үнэ 10,000,000/арван сая/ хүртэл төгрөг бол үнэ хаялцах доод хязгаар 50,000 /тавин мянга/, дээд хязгаар 150,000 /нэг зуун тавин мянга/ төгрөг байна.

¹⁰ дуудлагын худалдаагаар худалдах эд хөрөнгийн худалдах доод үнэ 10,000,001 /арван сая нэг/ төгрөгөөс дээш бол хаялцах доод хязгаар 100,000 /нэг зуун мянга/ төгрөг, дээд хязгаар дэнчингийн хэмжээтэй тэнцүү байна.

Дуудлагын худалдаагаар худалдах хөрөнгүүд худалдах доод үнээс 1.1-40 дахин өсөж борлуулагдсан байна. Энэ нь эрх бүхий байгууллагаар үнэлгээ хийлгэж, худалдах доод үнийг тогтоолгохгүй өмч хамгаалах байнгын зөвлөл болон ОНӨГ-аас АИХТХ-д оруулж буй үнийн санал бодитой бус байна гэж дүгнэхээр байна. Говийн ирээдүй цогцолбор сургуулийн А, Б дотуур байрны үнэлгээг “Итгэлт-Эстимэйт” ХХК-аар хийлгэж үнэ тогтоосон нь борлуулагдсан үнэтэй буюу ойролцоо буюу 1.1 хувиар өсөж борлуулагдсан байна. Цаашид дуудлагын худалдаагаар худалдах үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлгээний эрх бүхий байгууллагаар зайлшгүй хийлгэх тухай журамд тусгаж, хэрэгжүүлэн ажиллах шаардлагатай байна.

“Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн үндсэн хөрөнгөд бүртгэлтэй эд хөрөнгийн дуудлагын худалдааг зохион байгуулах” журамд үл хөдлөх хөрөнгийг эрх бүхий байгууллагаар үнэлгээ хийх талаар заалт байхгүй байна. Тус тогтоолын хэрэгжилтийг жил бүрээр тооцож гаргаагүй бөгөөд хэрэгжилтийг тайлагнах тухай дээрх тогтоолд тусгаагүй байна. Энэ нь ажил хариуцсан байгууллага, ажилтнуудын хариуцлагыг сулруулах үр дагаврыг бий болгож байна. Дуудлагын худалдааг цахимаар зохион байгуулсан удаа байхгүй байна. Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын 2019 оны 268 дугаар тогтоолын дагуу энэ онд журамд өөрчлөлт оруулахаар бэлтгэн аймгийн ИТХ-д хүргүүлсэн байна.

АИТХТ-ийн тогтоолоор дуудлагын худалдаагаар худалдан борлуулах орон нутгийн өмчит бүртгэлтэй үл хөдлөх хөрөнгийг эрх бүхий байгууллагаар үнэлгээ тогтоолгон худалдаагүй байна.

Аудитаар Сайнцагаан сумын Говийн ирээдүй цогцолбор сургууль, Хүмүүнлэг сургууль, 2 дугаар Цэцэрлэгийн барилгын буулгалтаас гарсан материалыг худалдан борлуулах АИТХТ-ийн тогтоолоор баталсан үнийг материал борлуулсан үнэтэй тулган баталгаажууллаа.

Хүснэгт-11

+	Байгууллагын нэр	АИТХТ-ийн тогтоолоор	Борлуулсан үнэ	Үлдэгдэл	Зөрүү
1	Хүмүүнлэг сургууль	11.9	11.2	0.7	-
2	Говийн ирээдүйн цогцолбор сургууль	23.9	16.1	3.7	4.1
3	2 дугаар цэцэрлэг	6.2	7.0	-	(0.8)
	Нийт дүн	42.0	34.3	4.4	3.3

Дээрх гурван байгууллагын барилгын буулгалтаас гарсан материалын үнэлгээг нийт 42 сая төгрөгөөр тогтоож, 34.3 сая төгрөгийн материалыг борлуулж, 4.4 сая төгрөгийн материалын үлдэгдэлтэй, 4.1 сая төгрөгийн материал дутагдаж байна.

Хяналтын тооллогоор Говийн ирээдүй цогцолбор сургуулийн барилгаас гарсан халаалтын 408 ширхэг 3.5 сая төгрөгийн радиатор, бусад материал 0.6 сая төгрөг нийт 4.1 сая төгрөгийн хөрөнгө дутагдсан. Тус зөрчлийг арилгуулахаар хугацаатай албан шаардлага хүргүүлсэн.

Сайнцагаан сумын 2-р цэцэрлэг барилгын материалын үнэлгээг Сайнцагаан сумын өмч хамгаалах байнгын зөвлөлийн хурлаар 6.2 сая төгрөгөөр худалдахаар шийдвэрлэж, 7.2 сая төгрөгөөр борлуулсан байна.

Дундговь аймгийн хэмжээнд 2022-2023 онд нийт данснаас хассан 18,218.0 сая төгрөгийн хөрөнгө байгаагаас 3,852.5 сая төгрөгийн хөрөнгийг акталсан байна. Үүнээс үлдэх өртөгтэй хөрөнгө 897.3 сая төгрөг буюу 23 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт-12

№	Он	Балансын дүн	Хуримтлагдсан элэгдэл	Үлдэх өртөг
1	2022	740.3	322.1	418.3
2	2023	157.0	47.1	110.2
	Нийт дүн	897.3	369.1	528.5

Аудитаар Хулд, Сайхан-Овоо, Эрдэнэдалай, Адаацаг, Сайнцагаан сумд, Дундговь-Ус, Мандалын гэгээ ОНӨААТҮГ-уудыг хамруулан 18 байгууллагын 126,303.8 сая төгрөгийн хөрөнгөөс 66,605.4 сая төгрөгийн хөрөнгийг 2023 оны 12 дүгээр сарын 31-ны байдлаар түүвэрлэн шалгалаа.

Хүснэгт-13

№	Сумын нэр	Нийт хөрөнгийн дүн	Түүвэртгэсэн хөрөнгийн дүн	Ашиглалтын хугацаа дууссан хөрөнгийн дүн	Дахин үнэлсэн	Дахин үнэлгээ хийгээгүй хөрөнгийн дүн	Шийдвэртгээгүй	Данснаас хасах шийдвэр гарсан	Акталж устгаагүй	Ашиглалтгүй байгаа
1	Эрдэнэдалай	15,083.2	8,669.0	356.9	5.5	54.1		297.3	11.3	
2	Хулд	7,296.5	3,781.1	203.2	-	48.0	155.2			
3	Адаацаг	8,158.7	508.3	24.4		9.1	15.3			
4	Сайхан-Овоо	12,819.6	9,963.0	22.1	-	22.1				552.6
5	Сайнцагаан	26,091.7	21,459.5	461.6	-	-	-	461.6	-	-
6	Дундговь-Ус ОНӨААТҮГ	39,354.8	21,656.6	57.1	-	-	-	57.1	35.6	
7	Мандалын гэгээ ОНӨААТҮГ	17,499.3	567.9	567.9	131.2	-	-	436.8	10.3	
	Нийт дүн	126,303.8	66,605.4	1,693.2	136.7	133.3	170.5	1,252.8	57.2	552.6

Данснаас хасаж, актлан устгасан хөрөнгийг газар дээр нь үзэж танилцахад 1,693.2 сая төгрөгийн ашиглалтын хугацаа дууссан хөрөнгө байгаагаас 1,252.8 сая төгрөгийн хөрөнгийг данснаас хасах шийдвэр гарсан байна. Данснаас хасах шийдвэр гарсан 57.2 сая төгрөгийн хөрөнгийг актлаж устгаагүй байна. Үүнд:

1. Эрдэнэдалай сумын Ерөнхий боловсролын сургуулийн хуучин гал тогоо;
2. Дундговь-Ус ОНӨААТҮГ-ын 2,3-р өргөх насосын ажлын байр, Хлор станцын барилга, 3-р гүний худгийн барилга, 3-р гүний худаг, Цэвэрлэх байгууламжийн барилга, Дизелийн барилга;
3. Мандалын гэгээ ОНӨААТҮГ-ын гурвалсан Түргэн үйлчилгээний цэг, 25 ширхэг гэрэлтүүлгийн шонгууд байна.

Дундговь-Ус ОНӨААТҮГ-ын дизелийн барилгыг данснаас хасаж актлах шийдвэр гарсан хэдий ч хаана байсан, хэзээ буулгасан, хэрхэн шийдвэрлэсэн эсэхийг тус газрын өмч хамгаалах байнгын зөвлөл, удирдлага, нягтлан бодогч нарт ямар нэгэн мэдээлэл байхгүй байлаа. Энэ нь тухай байгууллагын өмч хөрөнгийн хадгалалт, хамгаалалт, эмх цэгц муутай байгааг харуулж байна.

Ашиглалтын хугацаа дууссан боловч байгууллагын хэрэгцээнд ашиглаж байгаа 136.7 сая төгрөгийн хөрөнгийг дахин үнэлж бүртгэсэн, 133.3 сая төгрөгийн хөрөнгийг дахин үнэлж бүртгэлд тусгаагүй, цаашид хэрхэн ашиглах талаар шийдвэр гараагүй 170.5 сая төгрөгийн хөрөнгө байна. Тодруулбал:

- Хулд сумын ЗДТГ-т бүртгэлтэй 43.0 сая төгрөгийн, Эрдэнэдалай сумын ЗДТГ-т бүртгэлтэй 44.9 сая төгрөгийн хог зөөврийн машинууд гаалийн бичиг баримтгүй улмаас ашиглалтын хугацаа дууссан ч данснаас хасах боломжгүй болсон;
- Сайхан-Овоо сумын ЗДТГ-т бүртгэлтэй 29.6 сая төгрөгийн хог зөөврийн машин, 25.2 сая төгрөгийн фургон машиныг эвдэрсэн шалтгаанаар АИТХТ-ийн шийдвэргүйгээр сэлбэгийн зориулалтаар ашиглаж байна;
- Хулд сумын ЗДТГ-т бүртгэлтэй бага оврын 2 ширхэг тракторыг нэг бүрийг 50.0 мянган төгрөгөөр үнэлж худалдан борлуулсны орлогыг зохих дансанд тушаагаагүй байсныг аудитын явцад орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн.

Данснаас хасаж, актлах ажлыг хэрэгжүүлж ажиллаагүйгээс хөрөнгийн бүрэн бүтэн байдал алдагдах, хадгалалт хамгаалалт муудах, үрэгдэн шамшигдах эрсдэлийг бий болгох үр дагавартай байна. Цаашид ашиглалтын хугацаа дууссан хөрөнгийг байгууллагын болон сумын өмч хамгаалах байнгын зөвлөлийн дүгнэлт гаргуулан, ашиглах боломжтой хөрөнгийг дахин үнэлж бүртгэлд тусгаж, данснаас хасах, актлах хөрөнгийг сумын ИТХ-ын шийдвэрээр ОНӨГ-т саналаа хүргүүлж, АИТХТ-ийн шийдвэр гаргуулж байх шаардлагатай байна. АИТХТ-ийн хөрөнгө данснаас хасах,

акталж устгах шийдвэрийг тогтоолд заасан хугацаанд бүрэн хэрэгжүүлэх ажлыг түргэн шуурхай зохион байгуулж хэвших хэрэгтэй байна.

Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд нь эд хөрөнгийг акталж данснаас хасах, шилжүүлэх тухай саналаа сумын өмч хамгаалах байнгын зөвлөлд хүргүүлж, улмаар барилга байгууламж, мотоциклоос бусад тээврийн хэрэгслийн данснаас хасах саналыг аймгийн ИТХТ-ийн 2022 оны 09 дүгээр журмын дагуу ОНӨГ-т хүргүүлснээр АИТХТ-ээр шийдвэр гаргуулан ажиллаж байна. Аудитад хамрагдсан сумд хөрөнгийг акталж устгахдаа сумын өмч хамгаалах байнгын зөвлөлийн хяналтын дор хөрөнгийн жагсаалтыг гарган фото зургаар баталгаажуулан устгасан тайланг бичиж баримт үйлдсэн байна.

БҮЛЭГ 2 Орон нутгийн өмчийн хөрөнгийн ашиглалт, хадгалалт, хамгаалалт муу, хөрөнгө үр ашиггүй байна.

Бүлэг 2.1 Дутагдалтай болон илүүдэлтэй хөрөнгийн судалгааг гаргадаггүй, ашиглалтыг сайжруулах арга хэмжээ аваагүй байна.

Дундговь аймгийн хэмжээнд ОНӨГ нь орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдээс ашиглалтгүй, дутагдалтай эд хөрөнгийн судалгаа гаргуулан авдаггүй, хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлдоггүй, хяналт шалгалт, дүн шинжилгээ хийдэггүй байна. Харин Төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн “Улсын үзлэгийн тооллого”-ыг аймгийн Засаг даргын 2022 оны 4 дүгээр сарын 26 өдрийн А/189 дугаар захирамжийн дагуу удирдан зохион байгуулж, орон нутгийн өмчит 124 төсвийн байгууллага, 2 бүх гишүүд нь бүрэн хариуцлагатай нөхөрлөл, 19 ОНӨААТҮГ, 3 сан нийт 148 хуулийн этгээдийг тооллогод хамруулжээ.

“Улсын үзлэгийн тооллого 2022”-ын дүнгээр 9.6 тэрбум төгрөгийн илүүдэлтэй хөрөнгийг илрүүлсэн байна. Аймгийн ИТХ-ын 2022 оны 09 дүгээр тогтоолоор илүүдэлтэй, ашигладаггүй хөрөнгийн шалтгааныг тогтоож, мэдээг орон нутгийн өмчийн бүртгэл, мэдээллийн цахим санд оруулах ажлыг ОНӨГ-т үүрэг болгосон боловч хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна. ТӨБЗГ-т “Улсын үзлэгийн тооллого”-ын хэрэгжилтийг хангуулсан тухай тайлан мэдээг өгч ажиллаагүй, тооллогын мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн ажил тодорхойгүй байна.

Улсын үзлэгийн тооллогоор 42 байгууллагын 9.6 тэрбум төгрөгийн балансын үнэтэй 16,404.0 ширхэг илүүдэлтэй, ашиглалтгүй хөрөнгө илэрснийг дараах байдлаар шийдвэрлэжээ.

Хүснэгт-14 /сая төгрөгөөр/

№	Зориулалт	Тоо ширхэг	Үнэлгээ	Шийдвэрлэсэн байдал
1	Газар	2	1.0	шилжүүлэх
		3	2,772.0	шилжүүлэх
2	Барилга	53	3,264.0	актлах
		5	315.0	шилжүүлэх
		3	23.0	дахин ашиглах
		6	191.0	удалдах
3	Биет бус	72	67.0	актлах
		1	0	дахин ашиглах
6	Машин, Тоног төхөөрөмж	1601	1,380.0	актлах
		1	0	худалдах
		8	0	шилжүүлэх
7	Тавилга эд хогшил	3298	195.0	актлах
		1	0	Худалдах
		2	0	дахин ашиглах
		12	21.0	шилжүүлэх
8	Тээврийн хэрэгсэл	16	232.0	Худалдах
		77	643.0	актлах

		5	93.0	шилжүүлэх шилжүүлэх шилжүүлэх
9	Худаг, ус	14	109.0	актлах
		1	25.0	дахин ашиглах
10	Нийтийн эзэмшил	32	109.0	актлах
		2	8.0	худалдах
		2	2.0	шилжүүлэх
	Нийт	5217	9,449.0	

Нэгдсэн тооллогын дүнгээс төсөвт байгууллагуудын өмч хөрөнгийн ашиглалтын байдлыг түүвэрлэн шалгахад 5,768.0 сая төгрөгийн хөрөнгийг актлах, 3,202.0 сая төгрөгийн хөрөнгийг шилжүүлэх, хөрөнгийн ашиглалтыг сайжруулах, 431.0 сая төгрөгийн хөрөнгийг худалдан борлуулахаар байна. /актлах, шилжүүлэх, данснаас хасахтай холбоотой хэсгийг бүлэг 1.2-оос үзнэ үү/.

Илүүдэлтэй, ашиглалтгүй байгаа хөрөнгөөс цаашид ашиглах боломжтой 48.0 сая төгрөгийн хөрөнгийн ашиглалтын байдлыг хэрхэн шийдвэрлэсэн талаар хяналт шалгалт хийгээгүй, нэгдсэн тооллогоор өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна. 5217 төрлийн 9,449.0 сая төгрөгийн хөрөнгө ашиглалтгүй хадгалагдаж байгаа нь хадгалалтын явцад чанар байдлаа алдах, тоногдож үрэгдэх, хариуцах эзэнгүй болох эрсдэлийг бий болгож байна. Аудитад хамрагдсан Хулд, Сайхан-Овоо, Эрдэнэдалай, Адаацаг сумдын орон нутгийн өмчит газруудын ашиглагдаагүй илүүдэлтэй хөрөнгийг харуулбал:

Хүснэгт-15 /Сая төгрөгөөр/

№	Байгууллагын нэр	Хөрөнгийн нэр	Бүртгэлийн үнэ	Бүртгэсэн он	Тайлбар
Хулд сум					
1	ЗДТГ	Цэвэр усны шугам	35.0	2018	Цаашид ашиглах боломжтой боловч ашиглаагүй.
2	ЗДТГ	Prado-2	20.2	2014	Сумын цагдаа зөвшөөрөлгүй ашиглаж, эвдэлсэн.
		Дүн	55.2		
Сайхан-Овоо сум					
1	ЕБС	Хуучин сургууль	466.2	2018	Шинэ сургууль ашиглалтад орсноор хуучин сургуулийг ашиглаагүй.
3	ЭМТ	Сүрлэн барилга	80.0	2018	ЗДТГ-нь сувилалын зориулалтаар ашиглахаар төлөвлөсөн боловч одоог хүртэл ашиглаагүй
6	ЕБС	ОО-ийн байгууламж	80.0	2021	Хуучин сургуулийн дотор байрладаг
		Дүн	683.8		
Адаацаг сум					
1	ЗДТГ	Шинэ халуун ус	45.4	2018	Анх хүлээж авахдаа шаардлага хангаагүй, муу барилга хүлээж авсан.
2	ЗДТГ	Бохирын машин	25.0	2020	Ашиглаад нэг жил болоод эвдэрсэн
		Дүн	70.4		
Эрдэнэдалай сум					
1	ЗДТГ	Котелийн барилга, тоног төхөөрөмж	46.5	2018	Төвлөрсөн халаалттай болсон

2	ЗДТГ	Ковш	25	2013	Бичиг баримтын зөрчилтэй, ашиглаагүй
3	ЗДТГ	Камер 7 ш	9.9	2022	Засварлаж ашиглах арга хэмжээ аваагүй
4	ЗДТГ	Хог тээврийн машин	44.9	2018	Бичиг баримтын зөрчилтэй, ашиглаагүй
5	ЗДТГ	Ногооны зоорь	10.7	2018	Ашиглаагүй
	Дүн		361.6		

Адаацаг сум 70.4 сая төгрөг, Сайхан-Овоо сум 683.8 сая төгрөг, Хулд сум 359.8 сая төгрөг, Эрдэнэдалай сум 361.6 сая төгрөгийн ашиглалтгүй хөрөнгөтэй байгаагаас дийлэнх хувийг барилга, байгууламж, тээврийн хэрэгсэл эзэлж байна. Мөн төвлөрсөн халаалтад холбогдсон сумдад хуучин уурын зуухны барилга, түүний доторх зуух, бусад тоног төхөөрөмжүүд ашиглагдахгүй байна.

ОНӨГ, сумдын өмч хамгаалах зөвлөл ашиглалтгүй, илүүдэлтэй байгаа хөрөнгийн судалгааг гаргаж дутагдалтай байгууллагад шилжүүлэх, ашиглалтыг сайжруулах ажлыг зохион байгуулах шаардлагатай байна.

Аймгийн хэмжээнд 2021-2023 онд 68-75 тооны хөрөнгийг түрээслүүлж орон нутгийн төсөвт нийт 351.6 сая төгрөгийн орлогыг төвлөрүүлсэн байна. Түрээсийн төлбөрийн үнийг түрээслэгч талын зориулалт, талбайн хэмжээнээс хамаарч журмын дагуу тогтоож, 192.7 сая төгрөг буюу 54.8 хувь нь орон сууцны зориулалтаар, 128.5 сая төгрөг буюу 36.5 хувь нь албан тасалгааны зориулалтаар түрээслсэн байна.

Хүснэгт-16

	Худалдаа, үйлчилгээ	Албан тасалгааны зориулалтаар	Орон сууцны зориулалтаар	Нийт төвлөрүүлсэн дүн	30 хувь төвлөрүүлэхээс	30 хувь төвлөрсөн дүн	Дутуу төвлөрүүлсэн
2021	8.8	34.2	39.0	82.1	24.6	24.6	0.0
2022	10.2	41.6	73.7	125.6	37.7	37.7	0.0
2023	11.2	52.6	79.8	143.8	43.1	40.6	2.4
Нийт	30.4	128.4	192.7	351.6	105.4	103.0	2.4

Аймгийн ИТХТ-ийн 2020 оны 07 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар “Орон нутгийн өөрийн өмчийн эд хөрөнгийн түрээсийн төлбөрийн жишиг үнэ”-ийг баталсан байна.

Уг журмаар орон нутгийн өмчийн хуулийн этгээдийн орон сууцнаас бусад түрээслүүлж буй байрны түрээсийн төлбөрийн жишиг үнийг 30 хувиар бууруулан түрээслүүлнэ гэж заасан байна. Үүний дагуу Хулд сумын хуучин Соёлын төвийн барилгын 3:4 харьцаатай жижиг өрөөний түрээсийн төлбөрийг бууруулан тогтоосон байна. Бусад хөрөнгийг түрээсийн төлбөрийн жишиг үнээр тогтоож төсөвт төвлөрүүлсэн байна.

Түрээсийн орлогын 30 хувь болох 105.4 сая төгрөгийг орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэхээс 103.0 сая төгрөгийг төвлөрүүлж, 2.5 сая төгрөгийг 2024 онд төвлөрүүлсэн байна.

Аудитад хамрагдсан байгууллагуудын түрээсийн гэрээ болон бусад холбогдох баримт материалыг шалгахад дараах зөрчлүүд илэрлээ. Үүнд:

- Хулд сумын ЕБС-ийн хичээлийн байранд үүрэн телефоны /Mobicom, unitel, skytel/ гадна антенныг 2022 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 5 жилийн хугацаатайгаар байрлуулахаар гэрээг байгуулсан байна. Түрээсийн төлбөрийг аймгийн ИТХТ-ийн 2020 оны 01 дүгээр сарын 24-ны өдрийн 07 дугаар тогтоолыг үндэслээгүй, 2022 оноос өмнөх 5 жилийн түрээсийн гэрээг байгуулаагүй, түрээсийн төлбөрийг аваагүй, үнэ төлбөргүй ашиглуулсан;
- Хулд сумын ЗДТГ балансад бүртгэлтэй орон сууцны 2 өрөөг иргэнд түрээслүүлэхдээ дээрх тогтоолыг үндэслэлгүй, 100.0 мянган төгрөгөөр түрээслүүлсэн;